

рата или той сам е поел всички разноси? Участвала ли е руската дипломация при подготовката и осъществяването на тази външнополитическа акция и, ако е участвала, в какво се е изразявала нейната намеса? На тези и много други въпроси е трудно да се отговори категорично без откриването на допълнителни документални свидетелства. Част от тях обаче могат да намерят повече или по-малко задоволителен отговор в самия текст на произведението²². В историографията досега не е обръщано достатъчно внимание на брошурата "Турците в България" и тя не е била обект на специално разглеждане, което ни задължава тук да се спрем малко по-подробно върху нейното съдържание и върху идеите вложени в нея.

Преди да пристъпи към написване на брошурата, М. Балабанов извървява сериозен път на съзряване и личностно развитие. Освен в резултат на контактите си с Добродетелната дружина и с цариградските българи той получава вероятно стимул за написване на брошурата и като следствие на спомените, все още незаличени от времето, на срещите и разговорите си с Раковски в Атина през март-април 1863 г., както и от външнополитически идеи на бележития котленец, развивани във вестниците и книгите му. Още в плана за освобождение от 1858 г., а и след това, българският революционер предвижда едновременно с бойните действия да се разгърне широкомащабна дипломатическа и пропагандна акция пред европейските правителства в защита на българските национални интереси²³. Можем да предположим с голяма доза сигурност, че той е споделил за тези свои проекти и с младия Балабанов, който вече във френската столица е могъл отчасти да ги осъществи. От друга страна при контактите си с д-р Н. Пиколо и д-р П. Берон в Париж българският студент е имал възможност да получи информация и за кампанията, която те предприемат във вестници и списания по време на Парижкия конгрес през 1856 г. с цел да се даде автономия на българските земи по подобие на Влашко и Молдова²⁴. Така Балабанов се свързва с традициите и на двете течения в освободителното движение - еволюционисткото и революционното, насочени към разпространение и популяризиране на българските искания пред европейската общественост, и по такъв начин се явява техен естествен продължител.

Издадена анонимно на френски език брошурата има обем от 32 страници, в които са включени увод и седем отделни части. "Можем ли да попречим на събитията, които се раждат постоянно от природата на нещата?" - този цитат, взет от "Духът на законите" на Монтескьо, М. Балабанов поставя като мото на своето произведение и той точно отразява същността на авторския замисъл - да покаже, че исканията на българите за реална промяна са свързани с новите дадености на времето, с естествено развиващите се и укрепващи процеси сред българите и, че ако Великите сили проявят разум и желание да запазят мира в региона, те трябва да настояват за действителни реформи, а не само за палиативни полумерки.

В краткия увод категорично се отхвърля тезата, че Кримската война е спомогнала по някакъв начин да бъде решен Източният въпрос. Парижкият договор от 1856 г. и Хатихумаюнът не са подобрили положението на подвластните народи на султана и непрекъснатите вълнения, които в последно време обхващат и българските